

Л. В. Рябець, С. І. Очеретянко

Зеленін Дмитро Костянтин**ович**

ЗЕЛЕНІН Дмитро Костянтин**ович** (Зеленин Дмитрий Константи**нович**; 21. 10(02. 11). 1878, с. Люк В'ятської губ., нині Удмуртія, РФ - 31. 08. 1954, Ленінград, нині С.-Петербург) - російський етнограф, фольклорист, мовознавець. 1904 закін. Юр'єв. університет (нині м. Тарту, Естонія). У тому ж році обраний чл. Рос. геогр. товариства. Починаючи з 1-го курсу Університету (1899) у вакац. період здійснював поїздки у В'ятську, Уфим., Оренбур., Костром., Моск., Рязан. та ін. губ. для збору діалект., етногр. і фольклор. матеріалу. Після закін. Університету залишений для підготовки до професор. звання. Працював у архівах та музеях Москви і Костроми. Перші статті науковця привернули увагу, на одну з них схвал. рецензією відгукнувся О. Соболевський. 1915 захистив магістер. дис. «Великорусские говоры с неорганическим и непереходным смягчением задненебных согласных в связи с течениями позднейшей русской колонизации» (С.-Петербург, 1913). Від 1916 - завідувач кафедри рос. мови та словесності Харків. університету. Поєднавав цю роботу з організацією та описом етногр. фондів у Музеї Слобід. України та Етногр. музеї Харків. істор.-філол. товариства, у діяльності якого брав активну участь. 1924 отримав пропозицію від Р. Траумана та М. Фасмера написати узагальнюючу працю з етнографії сх.-слов'ян. народів для серії «Grundriss der slavischen Philologie und Kulturgeschichte» («Нариси слов'янської філології та історії культури»). 1925 обраний член-кореспондент АН СРСР і завідувач кафедри етнографії Ленінгр. університету (водночас працював у Інституті етнографії АН СРСР); 1946 за

знач. внесок у розвиток слов'ян. етнографії - академік Болгар. АН. Уклав «Библиографический указатель русской этнографической литературы о внешнем быте народов России. 1700-1910 гг.» (С.-Петербург, 1913), підготував і видав 3 т. «Описания рукописей ученого архива Русского географического общества» (Петроград, 1914-16), 4-й т. залишився у рукописі через поч. 1-ї світової війни. Ці джерелознавчі роботи мали важливе значення для розвитку не лише етнографії, а й діалектології, зокрема лінгвогеографії. Праця З. «Russische (Ostslavische) Volkskunde» (Berlin; Leipzig, 1927; перевид. рос. мовою під назвою «Востоочнославянская этнография», Москва, 1991) донині залишається найповнішим і найавторитетнішим описом етнографії росіян, білорусів та українців. Саме в останніх, на думку З., найкраще описано й вивчено етнографію. Запропонував концепцію про чотири сх.-слов'ян. народи, з яких пн.-рос. і пд.-рос. відомі нині під заг. назвою російські. На підставі зафіксов. відмінностей у матеріал. та духов. культурі й діалект. особливостей насел. Пн. Пд. Росії стверджував, що різниця між ними не менша, ніж між ін. сх. слов'янами. Виокремив пн., пд. та середньорос. говори, що стало заг.-прийнятою нормою у сучас. рос. діалектології. У контексті висвітлення питань етніч. історії порушив проблему ролі угро-фін. фактора в етногенезі росіян. Вивчав обряди, пов'язані з нар. агрокалендарем, обрядовістю жниввар. циклу (ст. «Східно-слов'янські хліборобські обряди качання та перекидання по землі» // «Етнографічний вісник», К., 1927, кн. 5; «Спасова борода» - східнослов'янський хліборобський обряд жнивварський» // там само, 1929, кн. 8). Автор праць із проблем магіч. функцій мови та мовлення, мовленнєвих і смислових табу. В публікаціях останніх років життя, серед яких - «Про київське походження карпатських українців-гуцулів» // «Українська етнографія» (К., 1958), доводив єдність укр. нації на всіх теренах України. Листувався з багатьма укр. науковцями, зокрема О. Курило.

Рекомендована література

1. Феноменов М. Я. Книга, которая создала эпоху // Краеведение. 1927. № 4;
2. Станюкович Т. В., Торен М. Д. Д. К. Зеленин: Некролог // Сов. этнография. 1954. № 4;
3. Проблемы славянской этнографии: К 100-летию со дня рожд. Д. К. Зеленина. Ленинград, 1979.

Бібліографічний опис:

Зеленін Дмитро Костянтинович / Л. В. Рябець, С. І. Очеретянко //
Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М.
Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. –
К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим
доступу: <https://esu.com.ua/article-16815>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним
законодавством України
([докладніше](#)).